№ 250 ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 9 1901 ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 9 № 250

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Հեղինէ, Դաւիթ, Ներսէս Առստամեանցները, Համբարձում եւ Արշակ Առաքելեանցները յայտնում են, որ առաջինի ամուսին, երկրորդի եւ երրորդի եղբայր, իսկ վերջինների փեսայ պետական խորհրդական բժշկապետ

ՄԱՐԳԱՐ ԱՌՍՏԱՄԵԱՆՑԻ

Թաղումը տեղի կունենայ Շուշի քաղաքում, կիրակի օրը, նոյեմբերի 12-ին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական աշխարհից.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դատաստանական դահլիճից. Նամակ Երեւանից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Առաջին օպերային ներկայացումը Թիֆլիսում.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Մինչեւ այժմ դեռ շարունակվում է հարաւ-աֆրիկեան պատերազմը, որ անցեալ տարի համարվում էր թէ մօտեցել է իր վախճանին։ Անգլիան գրաւել է երկրի խոշոր կենտրոնները եւ մասերը, բայց անմատչելի եւ անտառիկ շրջաններում բօէրները պահպանել են բաւականաչափ զինուորական ոյժ եւ իրանց տոկուն ու յարատեւ յարձակումներով մինչեւ այժմ մեծ վնասներ են հասցնում անգլիական զօրքին, ջլատելով նրա զօրութիւնը։ Ճիշդ է, անգլիական 200,000 զինուորի դէմ կանգնած են միայն մի 10—15,000 բօէրական պատերազմողներ, բայց վերջիններս գործում են այնպիսի տեղերում, ուր անգլիական կանօնաւոր բանակները անզօր են նրանց ընկճելու, եւ այնպիսի յանկարծական ու անսպասելի յարձակումներ են անում, որ անգլիական զօրքը ստիպված է նուաճված երկրի ամբողջ տարածութեան վրա ունենալ բաւականաչափ զինուորներ վտանգների առաջն առնելու համար։

Պատերազմը շատ երկարացաւ, եւ Անգլիան սկսել է յոգնածութիւն զգալ թէ տնտեսապէս եւ թէ բարոյապէս։ Ամեն մի օրը պահանջում է անգլիական պետական գանձարանից ահագին ծախսեր պատերազմի դաշտում եւ բանակներում գտնվող զինուորների, բժիշկների, ինժեներների եւ ամեն տեսակ պաշտօնեաների վրա։ Իսկ բարոյապէս Անգլիան վաղուց է, որ չէ գտնվել այդպիսի ձնշված եւ երկդիմի վիճակի մէջ։ Պատերազմը իրաւաբանական ձեւականութեան տեսակէտով ունի արդարանալու կէտեր, բայց բարոյական, մարդասիրական, միջազգային տեսակէտներով նա չէ վայելում ժողովրդականութիւն երկրի մէջ։

Անգլիան շատ զղջացել է սկսած պատերազմի համար եւ եթէ նա կարողանար նախատեսել տեղի ունեցած եղելութիւնները, անկասկած ամեն ջանք գործ դրած կը լինէր խուսափելու պատերազմից։ Բայց Չեմբերլէնի խրոխտ եւ նեղհայեաց քաղաքականութիւնը չը կարողացաւ լայն տեսակէտ մտցնել ներկայ գործում եւ հանգցընել այն կայծը, որ ծագել էր հարաւային Աֆրիկայում։

Այժմ Անգլիան ստիպված է պատերազմը առաջ մղել, մինչեւ որ յաղթական մեծ աջողութեամբ նրան պսակէ։ Այստեղ արդէն խօսում է ոչ արդարութիւնը, ոչ միջազգային իրաւունքը, այլ պատւի խնդիրը։ Անգլիայի քաղաքական նոյն իսկ այն կուսակցութիւնները, որոնք դէմ էին պատերազմին եւ Չեմբերլէնի քաղաքականութեան, անկարելի են համարում Անգլիայի համար առանց կատարեալ յաղթութեան բացայայտ նշանների վերջ դնել պատերազմին։ Այն ժամանակ, նրանց կարծիքով, Անգլիան պէտք է ձեռք մեկնէ բօէրներին եւ տայ նրանց տեղական այնպիսի մեծ ինքնուրոյնութիւն, որ հաւասար լինի քաղաքական անկախութեան։ Իսկ արդեօք յաղթական պատերազմից յետոյ Անգլիան կանէ՞ այդ բանը։ Պատերազմը ունի իր լօգիկան։ Միթէ այն ժամանակ չի ծագի հարց, թէ Անգլիայի զոհերը շատ մեծ են եղել եւ նա պարտաւոր է իրան վարձատրել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Նոյեմբերի 6-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի 2-րդ քրէական բաժանմունքում քննվում էր կաղզուանցի յայտնի հարուստ Զաքար Ջանփօլատեանի դատը մեր Կաղզուանի թղթակից Աւետիս Տէր-Ներսէսեանի դէմ, որին պ. Ջամփօլատեան մեղադրում էր զրպարտութեան մէջ, պատժագրքի 1535-րդ յօդուածի 2-րդ մասի համաձայն։

Գործի էութիւնը հետեւեալն էր՝

Անցեալ 1900 թւի հոկտեմբերի 26-ին «Մշակի» № 202-ում տպվեց պ. Տէր-Ներսէսեանի նամակը, որի մէջ այդ թղթակիցը, խօսելով Կաղզուանի հայոց եկեղեցու շինութեան առիթով ծագած երկպառակութիւնների մասին, գրում էր, ի միջի այլոց, հետեւեալը.

«Բարեգործութիւն ասած բանը՝ դեռ երկար տարիներ են հարկաւոր, որ մեր ժողովուրդն ըմբռնէ, ինչպէս հարկն է։ Մեզանից շատերը մինչեւ անգամ ի չարն են գործ դնում այդ հասկացողութիւնը, երբ պատահում է, օրինակ, որ մէկն իր հաչւով, գիւղում, հասարակական որ եւ է բարենպատակ հիմնարկութիւն է կառուցանում։ Թւում է այդպիսիներին, որ բարեգործութիւն յանձն առնելը իրաւունք է տալիս նրանց ամեն տեսակ անները չի միջոցներ գործ դնելու, եւ նայելու այդ հիմնարկութեան վրա՝ որպէս իրանց տան շինութեան վրա։ Ճիշդ այդ տեսակ բարեգործների թւին է պատկանում եւ մեր Զաքար-աղա Ջանփօլատեան, որը յանձն էր առել Կաղզուանի եկեղեցու շինութեան գործը։ Շատ բան ներելի եւ հնարաւոր է դարձնում փողը, այդ մենք խոստովանում ենք. բայց խաղալ մի ժողովրդի կրօնական եւ բարոյական հասկացողութիւնների հետ, ստորացնել, վիրաւորել նրա զգացմունքները—այդ արդէն չափից դուրս է եւ աններելի։ Օրինակ։ Զաքար-աղան ստանձնել է շինել Կաղզուանի հայոց եկեղեցին եւ անձամբ հսկում է եկեղեցու շինութեան վրա։ Ահա թէ ինչեր է թոյլ տալիս իրան այդ պարոնը։ Բաւական է մի փոքրիկ նկատողութիւն այս կամ այն մշակի կամ արհեստաւորի կողմից, էլ հոգու կտորներ, էլ մեռելների ոսկորներ երկինք են հանվում. աջ ու ձախ հայհոյանքների հեղեղ է, որ թափվում է խեղճերի գլխին։ Այդ դեռ բաւական չէ. նա իրաւունք է համարում իրան պատժել եւ այն յանդուգն աշխատողին, որ համարձակութիւն է ստանում մի քիչ բարձր ձայնով ասել՝ «հացի փող չունեմ, աղա-ջան, մի քանի գրօշ տուր»։ Յաջորդ օրը նա ոչ միայն զրկվում է աշխատանքից՝ այլ եւ իր աշխատած օրավարձից։ Քանիսներ կան այսօր, որոնք աշխատել են եկեղեցու վրա, մի չնչին նկատողութեան համար պատժվել՝ դուրս են արվել, եւ այսօր համարձակութիւն չեն ստանում իրանց աշխատանքը խնդրել։

«Հոգի հայհոյել, աշխատողի օրավարձը կտրել, թքել ժողովրդի կարծիքի եւ վճռի վրա եւ ամեն ժամանակ ու ամեն տեղ մարդիկ վարձել, որ թմրուկներ խփեն եւ իր «բարի ու ողորմած» անունը հռչակեն, ահա այն սովորական դարձած իրողութիւնները, որոնք ամեն օր, ամեն ժամ հնչում էին յաջորդի ականջին. լըսում, տեսնում եւ զգում էր եւ Կաղզուանի ժողովուրդը։ Եկեղեցին շինել՝ նշանակում է հոգի փրկել. ամեն օր հոգի հայհոյելով կարել այս կամ այն աշխատողի քրտինքի վաստակը եւ բացի այս որբապղծութիւնից արգելել, որ ոչ ոք չը խառնվի եկեղեցու, ժողովրդի այդ նուիրական սեփականութեան, գործերի մէջ՝ ինչ կը նշանակէ»։

Վիրաւորվելով այդ թղթակցութիւնից, պ. Զ. Ջամփօլատեան դիմում է գանգատով դատարանին, որ եւ մեղադրեալ Տէր-Ներսէսեանի խնդիրքով կանչում է 19 վկաներ։

Նոյեմբերի 6-ին մեղադրեալը անկարող էր եղել գալ Թիֆլիս հիւանդութեան պատճառով. (նա ուղարկել էր պատշաճաւոր վկայական)։ Չէին եկել նաեւ 19 վկաներից 16-ը, կարծելով անշուշտ, թէ գործը կը յետաձգվի մեղադրեալի հիւանդութեան պատճառով։ Սակայն դա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

(50 ամեակի առիթով)

Ուղիղ 50 տարի սրանից առաջ, Թիֆլիսում, Երեւանեան հրապարակի վրա եղած արքունական թատրոնում, հանդիսաւոր կերպով սկսվեցին օպերային ներկայացումները իտալական լեզուով, որից յետոյ դրամատիքական մուզիկան, գեղարուեստի այդ բարձրագոյն երեւոյթը, վերջնականապէս հաստատվեց Կովկասում։

Թատրօնական ներկայացումները, մինչեւ 1845 թուականը, Թիֆլիսում ներկայացնում էին մի խղճալի երեւոյթ։

1845 թւին կոմս Վօրօնցով Թիֆլիս գալով սկսեց մեծ ուշադրութիւն դարձնել թատրօնի վրա։ Նրա ցանկութիւնն էր ծանօթացնել տեղացիներին բեմական հաճոյքների հետ։ Դրա համար նա հրամայեց արքունական կրկէսում (манежъ) շինել մի ժամանակաւոր թատրօն եւ սկսել ներկայացումները։ Դեռ նոր էր այդ միտքը ծագել եւ արդէն իրականանում էր։ Կրկէսը փոխեցին թատրօնի, յայտնվեցին դերասաններ, նրանց միացան ուրիշները եւ այսպէս 1845 թ. սեպտեմբերի 20-ին դերասանների մի խումբ սկսեց իր ներկայացումները ժամանակաւոր թատրօնում։

Առաջին անգամ թատրօնական շինութեան վարագոյրը բացվեց բեմի վրա, եւ Թիֆլիսի այնքան բազմացեղ եւ բազմալեզու ժողովուրդը հաւաքվեց միասին—բեմից կենդանի խօսք լսելու։

Շինելով ժամանակաւոր թատրօն, կոմս Վօրօնցով չը բաւականացաւ դրանով։ Նա հոգս էր քաշում շինելու Թիֆլիսում թատրօնական առանձին մի հիմնական շինութիւն Երեւանեան այն ընդարձակ հրապարակի վրա, որը մինչեւ այն ժամանակ ներկայացնում էր մի ցեխոտ անապատ։ Այդ միտքը գլուխ բերելու համար նա դիմեց այն ժամանակվայ քաղաքային հասարակական վարչութեան, որ նա իր կողմից համոզէ քաղաքացիներին, մանաւանդ «Ծածկած բազազխանայի» վաճառականներին, որ նրանք յանձն առնեն որոշ պայմաններով շինել թատրօն եւ խանութներ, իրանք էլ տեղափոխվեն այդ խանութները։

Բայց «Ծածկած բազազխանայի» վաճառականները մերժեցին, առարկելով, թէ իրանք կը վնասվեն։ Այն ժամանակ մասնաւոր անհատներից միայն Գաբրիէլ Թամամշեանը յանձն առաւ շինել այդ թատրօնը խանութներով։ Հաւանութիւն գտնելով Վօրօնցովի կողմից՝ 1845 թ. ապրիլի 15-ին հանդիսաւոր կերպով հիմք դրվեց «Թամամշեվի քարավանսարայի» շինութեան թատրօնի հետ միասին։ Աշխատանքը եռ էր գալիս եւ երբ վերջանալու մօտ էր շինութիւնը, 1849 թւին կամարներից երկուսը փուլ եկան, որի պատճառով ստիպվեցին նորից վերսկսել եւ այսպիսով կարողացաւ շինութիւնը աւարտվել միայն 1851 թւի ապրիլին։

Մինչեւ նոր թատրօնի շինելը Թիֆլիսի ժողովուրդը զուրկ չէր թատրօնական ներկայացումներից։ Ժամանակաւոր թատրօնում միշտ տեղի էին ունենում ներկայացումներ եւ ժողովուրդը, տեղական թէ եկւոր, յաճախում էր անդադար նոր ներկայացումներ տեսնելու։ Թատրօնական ներկայացումների անտրակտները դատարկ չանցկացնելու եւ ժողովրդին էսթետիքական բաւականութիւն տալու համար Օդեսայից հրաւիրված էր մի փոքրիկ երաժշտական խումբ։ 1851 թ. ապրիլի 12-ին մեծ հանդիսով բացվեց նոր թատրօնի շինութիւնը Թիֆլիսի հասարակութեան առաջ վիճակախաղով եւ դիմակահանդէսով։

Երեւանեան հրապարակի վրա, որը հինգ տարի դրանից առաջ ամեն աշնանը ծածկվում էր անանցանելի ցեխով, իսկ գարնանը անձրեւային հեղեղներով, կանգնած էր մի հրաշալի նոր շինութիւն, որ նստել էր մօտ 500,000 րուբլի։ Երաժշտութիւնը դղրդում էր շինութեան մէջ Թիֆլիսեցիների համար, այդ պատմական գիշերը, գրում է «Закавказскій Вѣстникъ»-ի թղթակիցը, հրավառութիւնը լուսաւորում էր ամբողջ թատրօնի շինութիւնը եւ հրապարակը, եւ ամենքը ցրվելով իրանց տները, իրանց հետ տանում էին այն միտքը, որ այդ շինութիւնը ճշմարիտ որ արուեստի մի գեղեցիկ տաճար է։

Մինչեւ այդ ժամանակները տեղական բարձր դասակարգը իր բաւականութիւնը ստանում էր, երաժշտական տեսակէտից, սազանդարներից եւ նրանց պարզական խօսքերով երգած երգերից ու տաղերից։ Իսկ հասարակ ժողովուրդը քէֆեր էր անում, ինչպէս եւ այժմ, զուռնայով, դուդուկով, դայրայով, նաղարայով։

Թատրօնի համար նոր բերած երաժշտական խումբը իր թոյլ ոյժերով չէր կարող այնքան գրաւել ժողովրդին, որովհետեւ իր վատ կազմով շատ չէր տարբերվում տեղական երաժշտութիւնից։ Նրա արժանիքի մասին կարելի է գաղափար կազմել նրանով, որ շատ անգամ այդ խմբին օգնութեան էին հրաւիրում կօզակ զինուորներին։ Կոմս Սօլլօգուբը, Թիֆլիսի թատրօնական գործի սիւներից մէկը, նկատելով այդ, առաջարկեց իշխան Վօրօնցովին կազմել մշտական կանօնաւոր երաժշտական խումբ։

Հաւանելով այս մտքին, կոմս Վօրօնցով շուտով խմբապետ Շենինգին ուղարկեց Եւրոպա կազմելու մի նոր երաժշտական խումբ։ Շենինգ, աջող կերպով կատարելով կոմսի յանձնարարութիւնը, ամառվայ վերջը վերադարձաւ երաժիշտների հետ Թիֆլիս։ Երաժշտական այդ նոր խմբի կազմակերպութիւնը ծնեցրեց մի նոր միտք, այն է Թիֆլիսի բեմից լսել իտալական օպերա։ Այդ հարցը վճռելու համար կոմս Վօրօնցովը կազմեց մի մասնաժողով։ Մասնաժողովը աչքի առաջ ունենալով արդէն գոյութիւն ունեցող թատրօնական ներկայացումների ելքը եւ մուտքը, կազմեց նոր նախահաշիւ իտալական օպերայի խումբ հրաւիրելու, եւ գտնելով օգտակար այդ խմբի հրաւիրելը, խնդրեց Վօրօնցովից «թողնել ներկայ ռուսաց խումբը նոյն կազմով, հրաւիրելով միայն մի դերասանուհի, իսկ փորձի համար այս ձեռ հրաւիրել իտալական օպերային խումբ, որի կա-

տարանը հնարաւոր գտաւ գործը քննել մեղադրեալի համար այդպիսի աննպաստ պայմաններում եւ այնու ամենայնիւ արդարացրեց նրան, հիմնվելով եկած երեք վկաների, պ. պ. Իւլիյ Ռէյնէյի (Թիֆլիսից) եւ Ցարութիւն Պօղոսեանի ու Մկրտիչ Ալլահվերդեանի (Կաղզուանից) ցուցմունքների վրա։

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Նոյեմբերի 5-ին

Երեւանի նահանգի ներկայ տարվայ տնտեսական դրութիւնը, եթէ վատ անուանելու իրաւունք չունենանք, լաւ էլ ասել չենք կարող. թերեւս աւելի յարմար լինի վատ, քան թէ լաւ ասել։

Հացահատիկների բերքը վնասվեց դաշտային մասերում չօշափելի կերպով. ժանգը այնպէս վնասել էր, որ շատ տեղերում հազիւ կարողացան սերմը վերցնել։ Էջմիածնի, Սուրմալուի եւ Երեւանի գաւառներում չառերը սարիպված էին ուտելու ցորեն գնել։ Համեմատաբար լաւ բերք ստացվում էր լեռնային, այն է Նոր-Բայազէտի, Դարաչիչագի եւ Ապարանի մասերում, շնորհիւ ժամանակին տեղացող անձրեւների, սակայն այդ մասերում էլ յայտնվեց դաշտային մուկը։ Երբեմն մէկ օրվայ մէջ մուկը ամբողջապէս կարում էր ահագին մի արտ եւ այդ պատճառով շատ արտեր հնձում էին կամ դեռ չը հասունացած եւ կամ ուղղակի բաժին էին թողնում մկներին։ Այսպիսով հացահատիկների բերքը, այն բերքը, որ սկզբում խոստանում էր անսահելի առատութիւն, միջակ է, իսկ տեղ տեղ՝ վատ։

Խաղողի բերքը նոյնպէս չը վարձատրեց այս տարի Երեւանի տափարակի ժողովրդին։ Երեւանի այգիների անբերրիութիւնը հասկանալի է.—անցեալ տարվայ մայիսի 12-ին, պարոն Շահի այստեղ եղած ժամանակ, տեղացած սարսափելի կարկուտը այնպէս ոչնչացրեց խաղողի վազերը, որ գարձեալ մի տարի է հարկաւոր, որ կարողանան պտուղ տալ։ Դաշտերում վնասը տաւջացաւ տեղ-տեղ ցրտից եւ կարկտից, իսկ տեղ-տեղ «չօռից» եւ այս անբերրիութիւնը խաղողի գինը խիստ բարձրացրել էր։ Երեւանի խաղողի խալվարը 30 րուբլով ձեռք չէր ընկնում։

Հացահատիկների եւ խաղողի բերքի այս աննպաստ դրութիւնից յետոյ շատ թէ քիչ մխիթարականը բամբակի բերքը պէտք է համարել։ Կանոնաւոր ջրումը եւ չափաւոր անձրեւները նպաստեցին բամբակի աճման։ Բերքը բաւարար է, առողջ եւ թելի յատկութիւնը լաւ։ Միայն վերջին թացութիւնները եւ անձրեւային, միմեանց յաջորդող, շաբաթները կանգնեցրին բամբակի քաղը։ Մի կողմից ցուրտ եղանակը ժամանակ չէ տալիս կոկոնների շուտ բացվելուն, միւս կողմից լաւ թէ վատ բացված բամբակը հաւաքելուն արգելք է դառնում անձրեւը։ Եւ այս է գլխաւոր պատճառը, որ այս տարի, հակառակ սպասածի, բամբակի շուկայ գալը մի փոքր դանդաղեց։

Բամբակի գների մէջ սարսափելի փոփոխութիւն կայ անցեալ եւ այս տարվայ նկատմամբ։ Անցեալ տարվայ գները բացառիկ դրութեան պիտի վերագրել. պուդը 10 րուբլուց սկսելով, բարձրացաւ մինչեւ 11 ր. 50 կ. եւ անցեալ տարի գների այս դրութիւնն էր, որ աննկատելի դարձրեց բամբակի բերքի սակաւութիւնը։ Իսկ այս տարի, ընդհակառակը, բամբակի աջող բերքի հետ էժան պիտի համարել գինը անցեալ տարվայ գների համեմատութեամբ, թէեւ նախընթաց տարիների համեմատութեամբ, յամենայն դէպս, շատ լաւ է։ Շուկայ եկած բամբակը արդէն վաճառվում է 9 րուբլով. եւ եթէ ընդունենք գների սովորական բարձրացումը, որ սովորական է, 10 րուբլով բամբակ կը վաճառվի, որը բարձր գին պիտի համարել ընդհանուր առմամբ։

Այսպիսով Երեւանի նահանգի գոնէ դաշտային մասերի տնտեսական դրութիւնը յոյս կայ մի փոքր բարուոքվի բամբակի բերքի շնորհիւ։

Ա.—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Վենետիկ, Նոյեմբերի 1-ին

Թէպէտ անագան *), սակայն լի թաթաղուն սիրով եւ զգացմամբ կու գամք յայտնել մեր անկեղծ շնորհակալեաց հաւաստիքը՝ բարեկամաց բարեսիրաց, մանաւանդ հայրենասէր, երախտաճանաչ եւ խրախուսիչ ազգայնոց, որոց իղձն ու բաղձանքն հաւաստելով մեր անհուն փափաքին եւ եռանդեան՝ առ երանաշնորհ Հայրն մեր Մխիթար, անխտիր եւ աննախանձ ոգւով հռչակեցին եւ փառաւորեցին զնա անոր հաստատած Միաբանութեան՝ առ ազգն մատուցած գրական եւ կրթական երկդարեան գործունէութիւնը։

Այդ հանդէսն՝ որ ըստ կարի այնքան չքնաղութեամբ կատարուեցաւ 8, 9 եւ 10 սեպտեմբերի, Ս. Ղազարու կղզիկին մէջ ի Վենետիկ, տաուեղ եւս փայլ առաւ ներկայութեամբ թէ Սրբազան Նուիրակաց եկեղեցական Գերագոյն Գլխոյ Կաթողիկոսաց ազգիս հայոց, եւ թէ միանգամայն քաղաքաժողով հասարակութեանց եւ գաղթականաց ներկայացուցիչներով, որոնք ի դիմաց մեծամասնութեան Ազգիս փութացած էին յայտնել իրենց եւ համօրէն ժողովրդեան համակրանքն եւ սէրն։—Ո՞ւր թողումք այն ամեն բարեմաղթական հեռագրերն, նամակներն, օրհնութիւններն, ուղերձներն եւ նուէրներն, որոնք հեռաւոր եւ մերձաւոր, ծանօթ եւ անծանօթ անկիւններէ տեղացին այդ հանդիսաւոր աւուրց մէջ ի Ս. Ղազար, ի կողմանէ արեւելաէր Սրբազան Քահանայապետին Լեւոն ԺԳ-ի եւ Իտալիոյ վեհազն Մայր Թագուհւոյ Մարգարիտայի, եւ ուրիշ պետական անձանց, սրբազան եպիսկոպոսաց եւ առաջնորդաց ազգային եւ օտարազգի լրագրական, գիտական, կրթական, բարեգործական եւ գրական հաստատութեանց, տեարց եւ տիկնայց, գաղթականաց եւ ամեն բարեկամաց։

*) Անշուշտ ներողամիտ պիտի գտնուին մեր ազնիւ ազգայինք, սոյն տողերս անագանելուն համար, վասն զի հանդիսական աւուրց անմիջապէս յաջորդեցին հանգստեան և գիւղագնացութեան օրերն, որով և յանձնաժողովոյ անդամք ցրուեցան մինչեւ այս վերջին նիստը։

Արդ, որովհետեւ աւելի քան 500 եղան այդպիսիք, եւ մեզ անկարելի՝ առ իւրաքանչիւրն առանձինն գրով պատասխանել՝ արժանաւոր շնորհակալութեամբ, ուստի ստիպիմք փոքրիկ գրութեամբս յայտնել մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը, համակրանքն ու պարտականութիւնը, փոխարէն՝ այնքան աւելի քան զակընկալութիւն մեր ցոյց տրուած մտերմական եւ ազնուական բացատրութեանց՝ գրով, հեռագրով եւ որպէս եւ է նուէրով եւ նուիրակօք, զորս ի լրումն հասարակաց ըղձից կը մտածեմք հրատարակել **) առանձին հատորով. որպէս զի այդ երկուստեք բարեսիրական յայտարարութիւնքն անմոռաց մնան յապագային։

Ուրեմն ընդունեցէք, ո՛վ ազնիւ ազգայինք մեր, զայս իբրեւ գրաւական մեր երախտագէտ ճանաչման՝ քան զոր աւելի հզօր եւ հաճոյ համարիմք եւ մաղթեմք մեր երջանիկ հօր Մխիթարայ բարեխօսութիւնը եւ օրհնութիւնը։

Կարգադիր յանձնաժողով յոբելեան հանդիսի

**) Այս նոր հրատարակութեան խորագիրն է՝ «Յիշատակարան Մխիթարեան յոբելինի ի Վենետիկ»։ —Հարկ կը համարիմք ծանուցանել մեր յարգոյ ընթերցողաց, որ սոյն հրատարակութենէն գոյացած եկամուտը պիտի յատկացվի Մխիթար Աբբահօր յիշատակին կանգնուելիք արձանին, որուն հիմնարկութիւնը տեղի ունեցաւ սեպտ. 9-ին։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Կրասնովոդսկ, հոկտեմբերի 12-ին

Կարդալով «Մշակի» 223-րդ համարում Աստրախանից գրված նամակի այն կտորը, որ վերաբերվում է Կրասնովոդսկի հայոց եկեղեցու շինութեան եւ որ վերցրած է «Закаспійское Обозрѣніе» թերթից, պատիւ ունեմ յայտնելու, որ այդ կտորը բոլորովին զուրկ է ճշմարտութիւնից եւ միմիայն վերոյիշեալ թերթի Կրասնովոդսկի թղթակցի երեւակայութեան ծնունդն. ուստի եւ աւելորդ չեմ համարում, թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար, մի քանի խօսքով բացատրել գործի էութիւնը։

Զորս տարի է, ինչ Կրասնովոդսկի հայոց եկեղեցու շինութեան հարցը արծարծված է Կրասնովոդսկի քաղաքացի եւ այժմ Բագւում բնակվող վաճառական Զաւագ Տէր-Իսրայէլեանցի նախաձեռնութեամբ, որը 1898 թւին Կրասնովոդսկի հայ հասարակութեան կողմից ընտրվելով եկեղեցու շինութեան նախագահ եւ գանձապահ հոգաբարձու, ներկայացրել է Աստրախանի նահանգական վարչութեան եկեղեցու շինութեան մակարդակը եւ նախահաշիւը—25,000 րուբլու։ Սակայն մինչեւ այսօր այդ գործը պաշտօնական առեանների մէջ երկար գրագրութիւնների նիւթ է դարձել եւ վերջնական որոշ լուծումն դեռ եւս չէ ստացել։ Տեղիս հայ հասարակութիւնը՝ տեսնելով գործի ձգձգումը, ներկայ տարվայ առաջին կիսամեակում որոշեց շինել ժամանակաւոր աղօթատուն հին քաղաքամասում, իր սեփական գետնի վրա։ Ընտրվեցին շինութեան հոգաբարձուներ պ. պ. բժիշկ Տէր-Միքայէլեանց (նախագահ եւ գանձապահ), Արքահամեանց, Դիլդարեանց, Գեօտակեանց եւ ես (քարտուղար եւ հաշուապահ)։ Պատրաստվեց յատակագիծ եւ նախահաշիւ եւ ուղարկվեց նահանգական վարչութեան հաստատութեան։ Սակայն նահանգական վարչութիւնը յատակագծի եւ նախահաշւի մէջ մի քանի թերութիւններ նկատելով՝ վերադարձրեց քաղաքիս գաւառապետին իր մի առանձին գրութեամբ, որի պատճէնը գաւառապետի կողմից ուղարկվեց աղօթատան շինութեան հոգաբարձութեան եւս, եւ որի մէջ ասված է, թէ նահանգական վարչութիւնը հաստատել է պ. Զաւագ Տէր-Իսրայէլեանցի՝ 1898 թւի ներկայացրած Կրասնովոդսկի հայոց ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցու յատակագիծը եւ ուղարկել է Աստրախանի հայոց վիճակային կոնսիստորիային հետեւեալ հարցմունքով. «Ի՞նչ է կամենում կոնսիստորիան շինել Կրասնովոդսկում, եկեղեցի թէ աղօթատուն»։ Վիճակային կոնսիստորիան էլ, որքան յայտնի է պաշտօնական գրութիւններից, Աստրախանի նահանգական վարչութեան այս վերջին գրութեան պատճէնը եւ եկեղեցու շինութեան յատակագիծը, իր առանձին յայտարարութեան հետ միասին, ներկայացրել է Էջմիածնի սինօդին, իբրեւ յաւելուած այդ առիթով իր նախկին գրութիւնների։

Աղօթատան շինութեան հոգաբարձութիւնը եւս առ այժմ առկախ է թողել իր մտադրութիւնը, եկեղեցու շինութեան գործը խանգարած չը լինելու համար։ Ահա խնդիրը այս դրութեան մէջ է գտնվում եւ յայտնի չէ, թէ Կրասնովոդսկում ինչ է շինվելու, եկեղեցի թէ աղօթատուն եւ կամ երբ։

Եկեղեցու շինութեան համար պ. Տէր-Իսրայէլեանցի ներկայացրած նախահաշւով որոշված է եղել 25 հազար րուբլի. եւ եթէ ի նկատի ունենանք նաեւ եկեղեցու սպասաւորների բնակարանի խնդիրը, այն ժամանակ առնուազն ծախս պիտի նստի ոչ թէ 12 հազար րուբլի, ինչպէս յօդուածում էր յիշված, այլ 30 հազար րուբլի։

Թէ որքան պատրաստի փող կայ ներկայումս եկեղեցու շինութեան համար, որոշ ոչինչ չէ կարելի ասել, որովհետեւ հաշիւները գտնվում են պ. Տէր-Իսրայէլեանցի ձեռքում, իբրեւ գանձապահի, 1898 թւականից սկսած։ Միայն այդ գումարներից 1500 րուբլի ներկայումս գտնվում է քաղաքիս գանձարանում, որը վիճակային կոնսիստորիայի թոյլտուութեամբ վերցված էր պ. Տէր-Իսրայէլեանից աղօթատան շինութեան սկզբնական ծախքերի համար։

Նմանապէս չէ կարելի որոշ կերպով ասել, թէ որքան է նուիրել ինքը՝ պ. Տէր-Իսրայէլեանցը, որովհետեւ ոչինչ յայտնի չէ։ Արդարեւ պ. Տէր-Իսրայէլեանցն է եղել Կրասնովոդսկի հայոց եկեղեցու շինութեան գործի նախաձեռնողը եւ ներկայումս էլ նոյն սիրով կպած է իր սրտին մօտ գործին եւ մենք հաւատում ենք, որ պարոնը ունի միջոցներ իր կողմից եւս նուիրելու եւ կը նուիրէ ոչ թէ 3 հազար, այլ աւելի եւս, իբրեւ բարի գործի նախանձախնդիր եւ նախաձեռնող։

Արշաւիր քահ. Վարդանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այսօր, ուրբաթ, նոյեմբերի 9-ին, Թիֆլիսի արքունական թատրոնում տեղի կունենայ յ ո բ ե լ ե ա ն ա կ ա ն հանդիսաւոր ներկայացում, որով պէտք է տօնվի Թիֆլիսի օպերային ներկայացումների յիսնամեակը։ Ներկայացումը պէտք է բաղկացած լինի զանազան օպերաների կտորներից։ Ներկայացման սկզբում կը տրվի տօնի ապօթէօզ։ Օպերաներ նշանակված են՝ Լիւչիա, Լօմբարդի, Մովսէս, Ֆաուստ,

ռավարիչ Բարբիերին Կերչ քաղաքից արդէն առաջարկել էր իր ծառայութիւնը թատրոնի վարչութեան» *)։

Կոմս Վորոնցով, ընդունելով մասնաժողովի կարծիքը, իսկոյն իր ծառայողներից մէկին—Բուլատովին ուղարկեց Կերչ իտալական խմբի հետ պայման կապելու։ Բուլատովը իտալական խումբը գտաւ Տագանրոգ քաղաքում։ Խօսեց նրանց հետ, վերջացրեց, եւ պայմանի համար գնացին Ռոստով այն յոյսով, որ այնտեղ գտնեն մի իտալերէն գիտցող մարդ, որ պայմանը գրէ, բայց չը գտնելով ոչ ոքի՝ ստիպված ռուսերէն գրելով ճանապարհ ընկան։ Խումբը բաղկացած էր 24 հոգուց։ Թիֆլիսցիները իրանց նոր հիւրերի հետ ծանօթ էին մայրաքաղաքի լրագիրներից եւ արդէն անհամբեր սպասում էին նրանց գալստեան։

Դերասաններից մի քանիսը հանրակառքով, իսկ միւսները պօստային կառքերով շտապում էին Թաֆլիս։ Այն դերասանները, որոնք գալիս էին պօստի կառքով, սովոր չը լինելով այդ տեսակ ճանապարհորդութեան, մինչեւ Ստավրօպոլ այնքան ջարդվեցին, որ հրաժարվում էին գալ Թիֆլիս եւ ուզում էին յետ դառնալ։ Հազիւ հազ կարողացան շարունակել տալ ճանապարհը, եւ մինչեւ Վլադիկաւկազ հասնելը, այն ժամանակվայ ճանապարհների վատութեան եւ անյարմարութիւնների պատճառով, արդէն մի քանիսը նրանցից հիւանդացել էին։ Ստիպված, մի քանի օր կազդուրվելու համար, նրանք մնացին Վլադիկաւկազում եւ ապա ճանապարհ ընկան եզներով։ Երկար չարչարանքներից եւ մեծ ծախսերից յետոյ 1851 թ. հոկտեմբերի 9-ին հասան Թիֆլիս։ Այստեղ կարողացան երկար հանգիստ առնել եւ կազդուրվել։ Ժողովուրդը անհամբեր սպասում էր օպերայի ներկայացման սկսվելուն։ Վերջապէս հոկտեմբերի 19-ին «Կաւկազ» թերթում երեւաց հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Թատրոնի վարչութիւնը, հրաւիրելով Բարբիերի իտալական խումբը, պատիւ ունի յայտարարելու, որ նոյեմբերի 9-ին բացվում են ներկայացումները նոր թատրոնի շինութեան մէջ Երեւանեան հրապարակի վրա։ Շաբաթական լինելու է երկու ներկայացում։ Պէտք է ներկայացնեն «Լիւչիա-Դի-լէմէրմուր», «Նօրմա», «Էրնանի» եւ այլն։ Բացի դրանից վարչութիւնը արտասահմանից հրաւիրել է նոր երաժշտական խումբ. տեղերի գները նշանակված են՝ վերեւի օթեակները 50 րուբլի, ատորինները 40 ր. բաղկաթոռների առաջին երեք կարգը 15 ր. իսկ չորրորդ կարգից սկսած 10 րուբլի։

Այսպիսով 1851 թ. նոյեմբերի 9-ին, յիսուն տարի սրանից առաջ, հանդիսաւոր կերպով սկսվեց իտալական օպերան։ Սեզօնը սկսվեց «Լիւչիա-Դի-լէմէրմուր» օպերայով։

Թիֆլիսի ժողովուրդը, բառիս բուն նշանակութեամբ, վազում էր թատրոն՝ տեսնելու օպէրային ներկայացումը։ Թատրոնի բոլոր տոմսակները առաջուց արդէն ծախվել էին եւ ով տոմսակ չէր գտնում՝ նա իրան անբախտ էր համարում։ Ում ասէք կը պատահէիք թատրոնում, գրում է «Кавказъ» թերթի թղթակիցը, գեներալ, բանաստեղծ, գրականական գործիչներ, պատերազմից նոր դարձած հերոսներ, ֆանատիկոս Դաղստանցի, հայ, վրացի, թուրք, բոլորը իրար էին խառնվել»։

Սովորական թատրոն յաճախողների շարքում կային եւ այնպիսիները, որոնք բոլորովին ծանօթ չէին բեմական զուարճութիւնների հետ։ Հայ եւ վրացի կանայք, որոնք մինչեւ այդ օրերը չադրներով իրանց երեսը ծածկում էին, առաջին անգամ եկել էին թատրոն տեսնելու այդ նոր հրաշքը։

Հասաւ ժամը, բարձրացաւ բեմի վրա վարագոյրը, ամենքը անհամբեր իրանց հայեացքը ուղղել էին բեմ, տեսնելու վարագոյրի ետեւ թաքնված կախարդական աշխարհը։ Երաժշտութիւնը սկսվեց եւ նրան հետեւեց առաջին իտալական երգը բեմից։

Ներկայացման ժամանակ նոր թատրոնն իր գեղեցկութեամբ, լուսաւորութեամբ, դեկորացիաներով, քաղցրաձայն երաժշտութեամբ ամենքի սիրտը տրոփեցնում էր, ինչպէս մի հրաշքով։ Գալլերէան լիքն էր տեղական հասարակ ժողովրդով, որոնք բերանները բացած, ագահ կերպով աչքերը չռել էին դէպի բեմ եւ ուշադրութեամբ լսում էին երաժշտութիւնը, երգը եւ զարմանում էին այդ նոր հրաշքի վրա։ Ծափահարութիւնները սկսվեցին. գալլերէան սկզբից զարմանում էր, թէ ինչի են ծափահարում, բայց յետոյ հասկանալով եւ ոգեւորվելով, ինքը սկսեց աւելի աշխոյժով ծափահարել։ Ներկայացումը վերջացաւ։ Երաժշտութիւնը, ժողովրդի միաձայն բացականչութիւնների հետ միացած, թնդացնում էր թատրոնը վերեւից մինչեւ ներքեւ, եւ հասարակութիւնը ցրվելով տները՝ ճանապարհին արդէն սկսում էր փորձել լսած եղանակները վերարտադրել իր մէջ, եւ երգել այն եղանակները, որոնք աւելի հեշտ երեւացին նրան։

Իտալական խումբը, արդէն մի քանի օրից յետոյ, իր ներկայութեամբ ցոյց տուեց, որ հոգեկան զուարճութեան մի աւելի գեղեցիկ աշխարհ կայ, որը բոլորովին անծանօթ էր Թիֆլիսցիներին։ Նա շուտով տարածեց մեր մէջ ճաշակ դէպի գեղեցիկը, դէպի երաժշտութիւնը, եւ կազմեց տեղական հասարակութեան կեանքի մի մեծ պահանջ։

Իտալական խումբը այստեղ գտաւ անսպասելի եւ զարմանալի արձագանք. նա գտաւ մեր երկրում ոչ թէ միայն սէր դէպի նորութիւնը, այլ հազուագիւտ համակրութիւն, էսթէտիքական հասկացողութիւն դէպի գեղեցիկը։ Տեղական ժողովուրդը լինելով արդէն երաժշտասէր, իսկոյն ըմբռնել էր երգի հոգին եւ երաժշտութիւնը դարձաւ նրա սիրելի զուարճութիւններից մէկը։

Ամբողջ ձմեռ Թիֆլիսի հասարակութիւնը զուարճանում էր չը տեսնված երեւոյթով-օպերայով։ Տեղացիները շուտով հասկացան եւ ըմբռնեցին երգի եւ երաժշտութեան կարեւորութիւնը։

Թիֆլիսեցու համար օպերան դարձաւ ոչ թէ անցողական մի երեւոյթ, պատահական մի զուարճութիւն, այլ մի մշտական պահանջ։

Յով. Կարապետեան

*) Акты X т.

Աիդա, Հուգենոտներ, Դէմօն, Ռուսլան եւ Լիւդմիլա, Пиковая дама: Ներկայացման մասնակցելու է ամբողջ օպերական խումբը:

—

Երեքշաբթի, Նոյեմբերի 6-ին, տեղի ունեցաւ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան նիստը՝ լսելու համար կովկասեան յոբելեանական ցուցահանդէսի կոմիտէի զեկուցումը առաջիկայ 1902 թւականի ամառվայ ընթացքում ցուցահանդէսը նորից բանալու վերաբերմամբ: Ընկերութեան խորհուրդը, ծանօթանալով գործի հանգամանքների հետ, յայտնեց որ ինքը սկզբունքով դէմ չէ այդ մտադրութեանը, բայց եւ այնպէս որոշեց միացեալ նիստ կազմել ընկերութեան խորհրդի եւ ցուցահանդէսի կազմակերպող գլխաւոր կոմիտէի անդամներից՝ մանրամասնաբար քննելու համար այն պատճառները, որոնցից ծագել է ցուցահանդէսը նորից բանալու մտադրութիւնը: Իսկ Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանի վարչութեան միջնորդութեան վերաբերմամբ՝ նորից ուսումնարանին յանձնելու ցուցահանդէսի գրաւած հողաբաժինը, խորհուրդը վճռեց չը յանձնել առ այժմ այդ հողաբաժինը ուսումնարանին եւ խնդրել տնտեսական մասնաժողովին գտնել մի ուրիշ հողաբաժին ուսումնարանի մօտ, որ կարելի լինի կապելով վերցնել աշակերտների գործնական պարապմունքների համար:

—

Հարց է յարուցված պարբերաբար ցուցահանդէսներ կազմելու Թիֆլիսում գիւղատնտեսութեան զանազան ճիւղերից, որպէս զի հընարաւոր լինի հետեւել գիւղատնտեսութեան աստիճանական առաջադիմութեանը մեր երկրում:

—

Պետերբուրգում, ինչպէս հաղորդում են այնտեղի լրագիրները, բացվում է հիւսիս-ամերիկական բանկ: Ամերիկական դրամատէրերի մի խումբ 6,000,000 դոլլար է նշանակել, որպէս այդ բանկի հիմնական դրամագլուխ:

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան տնտեսական դեպարտամենտը, «Рус. Вѣд.» լրագրի ասելով, խոշոր նահանգական քաղաքների ուպրավաներից տեղեկութիւններ է պահանջում այն մասին, թէ ինչ են արել այդ քաղաքների վարչութիւնները ազգաբնակութեանը բժշկական օգնութիւն մատակարարելու եւ ժողովրդական լուսաւորութեան գործում վերջին չորս տարիների ընթացքում:

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութիւնը հաստատել է այն պայմանը, որ կովկասեան հանքային ջրերի վարչութիւնը կապել է մի անգլիական ընկերութեան հետ «Նարզան» հանքային ջրի վերաբերմամբ: Յիշված պայմանով անգլիական ընկերութիւնը իրաւունք է ստանում 90 տարվայ ընթացքում մենավաճառելու «Նարզան» ջուրը եւրոպական շուկաներում:

—

«Кавказъ» լրագրի ասելով, այս նոյեմբեր ամսին Թիֆլիս կայցելէ Օրլէանեան պրինց Լիւդովիկ իշխան դը-լա Տուր Դ'Օվէրնի հետ միասին: Կարճ ժամանակ Թիֆլիսում մնալուց յետոյ նրանք կը շարունակեն իրանց ճանապարհը դէպի Թուրքեստան եւ այնտեղից ապա դէպի Հնդկաստան:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Եղանակը բաւական լաւ է, սակայն շատ վատ է առեւտուրը: Վաճառականների դրութիւնը յուսահատական է: Կենսական մթերքները, շնորհիւ փողի պակասութեան, բաւական էժան են, իսկ տների եւ խանութների վարձը՝ թանգ, կրակի գին: Եթէ մինչեւ յունվար էլ առեւտուրը այդպէս շարունակվի, ամենաքիչը այս տարի 2—3 հարիւր առեւտրականներ կը դադարեցնեն իրանց առեւտուրը եւ խանութները կը փակեն:»

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Ազնուականների ժողովարանի դահլիճում սովորական հայկական երեկոյթ է լինելու: Ինչպէս յայտնի է, արքունական թատրոնների դերասաններին արգելված է այդ տեսակ երեկոյթներին մասնակցելու: Շնորհիւ երեկոյթի պատասխանատու—կարգադրիչ եռանդոտ երիտասարդ Յար. Աւանեանի, այս տարի մեր երեկոյթին մասնակցելու են առաջնակարգ դերասանուհիներ եւ դերասաններ, ինչպէս, օրինակ, Դոլինա Գալայեան, Տարտակով, Կոմմիսարժեվսկի եւ ուրիշները, այն էլ իշխանութեան թոյլտուութեամբ, այնպէս որ դրանց ազգանունները աֆիշաներում պէտք է տպվեն: Գ. Կաղաչենկօն եւ կոնսերվատորիայի աշակերտ Գ. Միրզայեան հայկական երգեցիկ խումբ են պատրաստում: Ինչպէս երեւում է, այս տարվայ երեկոյթը շատ աջող է լինելու: Այս տարվայ երեկոյթը յոբելեանական կարելի է հաշւել. 40 տարի առաջ, 1861 թ. Պետերբուրգի հայ ուսանողութիւնը առաջին անգամ հայկական երեկոյթ է տուել»:

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Ժողովրդական տարրական դպրոցների թիւը մէկով եւս աւելացաւ մեր գաւառում: Մեծ Մազրա Թրքաբնակ գիւղում ներկայ ուսումնական տարվայ սկզբից բացվել է միդասեան տարրական դպրոց, որ առաջին օրինաւոր կրթական հիմնարկութիւնը պիտի համարվի շրջակայ բոլոր թիւրքաբնակ գիւղերի համար, որոնք մինչեւ այս տարի զուրկ էին նրանից: Ընդհանրապէս Նոր-Բայազէտի գաւառում խիստ զգալի է դպրոցների սակաւութիւնը, մանաւանդ որ ազգաբնակութեան մէջ ուսում, գրագիտութիւն ձեռք բերելու ցանկութիւնը հասունացել եւ հերթական հարց է դարձել»:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Վաղուց է, որ մեզանում տարածված են բգուռոյց (սկարլատինա) եւ դիֆտերիտ հիւանդութիւնները: Բըգուռոյց հիւանդութիւնը մանաւանդ աւելի շատ տարածված է երեխաների մէջ, որոնք յաճախ զոհ են գնում այդ հիւանդութեան: Մեռնում են ոչ թէ միայն ծծկեր երեխաները, այլ նոյն իսկ 5—10 տարեկանները: Շատ անգամ մի օրվայ մէջ երեխան բռնվում է այդ հիւանդութիւնով եւ մի նոյն օրը մեռնում: Լինում էին դէպքեր, երբ մի տան մէջ վարակվում էին մի եւ նոյն հիւանդութիւնով բոլոր երեխաները. այդ նրանից է, որ մեր ժողովրդի մեծամասնութիւնը առողջապահական կանոնները չէ պահում: Նրանց համար բոլորովին ծիծաղելի եւ անօգուտ բաներ են հիւանդին առանձնացնելը, շորերը եւ անկողինը ախտահանելը՝ միւս երեխաներին չը վարակելու համար»:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 5-ին, ցերեկվայ ժամը 10-ին, քաղաքային վարչութեան մէջ նշանակված էր տեղիս քրիստոնեայ ժողովրդի զինւորագրական վիճակահանութիւնը: Դումայի առաջ լիքն էին անհամար բազմութեամբ երիտասարդներ, գլխաւորապէս ռուսներ»:

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, հոկտեմբերի 30-ին, կայացաւ քաղաքային աւագի օգնականի երկրորդ ընտրութիւնը: Քուէարկվեցին Նիկողայոս Տէր-Մաթէոսեան եւ Վարդան Աւագեան, որոնցից առաջինը ստացաւ 7 սպիտակ եւ 6 սեւ քուէ, իսկ երկրորդը՝ 5 սպիտակ եւ 7 սեւ: Ընտրված յայտարարվեց Նիկողայոս Տէր-Մաթէոսեան: Վարդան Ենիկոլոփեանին քաղաքագլուխ ընտրելու առիթով ձայնաւորներ Նիկողայոս Ամիրխանեան եւ Միալօբ Լիանոզեան բողոք են ուղարկել նահանգապետին, առարկելով, որ Ենիկոլոփեան իրաւունք չունէր ընտրվելու, քանի որ նա չունէր ցենզ, իսկ այժմ նրա գնած կալուածը վանքական հողի վրա՝ նրանք համարում են շարժական կայք՝ գնված միայն նիւթ քանդելու համար (на сломъ): Ինչպէս յայտնի է, Սղնախի մօտ երրորդ մասը պատկանում է Աֆօնի վանքին, սակայն այդ վանքական հողերի վրա տներ ունեցողները, որոնք վանքից կապալով են վերցնում հող եւ ոչ գնում, ուրիշ տանտէրերի հետ հաւասար վճարում են քաղաքային տուրքեր եւ ունեն ձայն: Այդպիսի տներ ունեցողներ եղել են եւ այժմ էլ կան ձայնաւորներ: Բացի սրանից Ենիկոլոփեան ունի իր եղբօր հետ անբաժան ժառանգական կալուած, սակայն նրա եղբայրը նը տուեց թշնամաբար նրան հաւատարմագիր: Ամենքը հետաքրքրվում են, թէ ինչով կը վերջանայ այս գործը: Նոյն ժողովում դուման ընտրեց Վարդան Աւագեանին լիազոր՝ քաղաքի կողմից դատ սկսելու քաղաքային հողեր գրաւողների դէմ: Գ. Աւագեան հրաժարվեց վարձատրութիւնից: Միայն դատաստանական ծախսերը ուպրավան կը վճարէ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Frankfurter Zeitung» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Հռոմից, թէ այնտեղի քաղաքական շրջաններում տարածված լուրերին նայելով, երեքպետեան դաշնակցութեան պատկանող պետութիւնները, որոնց, շատ կարելի է, կը միանայ եւ Անգլիան, պահանջել են Թիւրքիայից, որ նա իրանց եւս տայ այն արտօնութիւնները, որ տուացել է Ֆրանսիան: Այս պահանջը նրանք հիմնում են իրանց կապած դաշնագրերի վրա, որոնց զօրութեամբ այդ պետութիւնները պէտք է վայելեն Թիւրքիայում այն բոլոր իրաւունքներն եւ արտօնութիւնները, որ վայելում է որ եւ է ուրիշ պետութիւն:

—«Times» հաղորդում է, որ վերջին դէպքերը շատ խոր տպաւորութիւն գործեցին Թիւրքիայի ամբողջ մահմեդական ազգաբնակութեան վրա: Իլդիզ-Կիօսկի բարձրաստիճան պաշտօնեաներից մէկը տուել է սուլթանին մի յիշատակագիր, որով աշխատում է ապացուցանել, որ եթէ իրերի դրութիւնը այսպէս շարունակվի՝ Թիւրքիայի ներքին գործերում անշուշտ կը ծագեն ամենալուրջ դժուարութիւններ:

—Պարիզից հեռագրում են «Новое Время» լրագրին. «Երէկ, նոյեմբերի 1-ին, երեկոյեան, տեղի ունեցաւ հասարակական գիտութիւնների ռուսական բարձրագոյն ուսումնարանի բացումը (Սորբոնի փողոցում): Նիստը բացեց համալսարանական խորհրդի նախագահ պրօֆէսոր Մեչնիկօվ: Ժողովին նախագահում էր պրօֆէսոր Մակսիմ Կովալեվսկի: Փոքրիկ դահլիճը լիքն էր ռուս եւ ֆրանսիական հասարակութեամբ. շատերը ստիպված էին յետ դառնալ տեղի պակասութեան պատճառով. հասարակութեան մի երրորդական մասը մնաց դահլիճում կանգնած եւ այդպէս էլ հարկադրված էր մնալ ժողովի ամբողջ տեւողութեան ժամանակ: Հրաւիրված էին շատ ֆրանսիացի պրօֆէսորներ եւ ժուրնալիստներ: Պրօֆէսոր Կովալեվսկի ճառ արտասանեց ուսումնարանի նպատակների մասին: Բացի զուտ գիտական հարցերի քննութիւնից, ուսումնարանը պէտք է նպաստէ ռուսների փոխադարձ մերձեցմանը. ուսանող երիտասարդութիւնը, որ մինչեւ այժմ միայնակ էր ու ցրված, այստեղ բարի խորհրդատուներ եւ ղեկավարներ կը գտնի: Վերջապէս ուսումնարանը իր կարողութեան չափ կամրապնդէ քաղաքական ֆրանկօ-ռուսական դաշնակցութիւնը երկու երկրների գիտնական-կուլտուրական միացմամբ: Դեռ մինչեւ այժմ Եւրոպան չէ ճանաչում Ռուսաստանը, այս պատճառով ցանկալի է գրաւել օտար հասարակութիւնը դէպի ռուսաց բարձրագոյն ուսումնարանը, որպէս զի նա կենտրոն դառնայ գիտնական տեղեկութիւնների միջազգային փոխանակութեան, նոյնպէս եւ ռուս ու օտարերկրեայ գիտնականների, գրականագէտների եւ արտիստների անձնական յարաբերութիւնների համար: Բացի մշտական գիտնական կուրսերից, ուսումնարանում առանձին ժողովներ կը նշանակվեն զեկուցումների համար, որոնց ժամանակ տեղի ունենալիք վիճաբանութիւնները կը հեշտացնեն տեղեկութիւնների եւ կարծիքների կենդանի փոխանակութեան գործը: Պրօֆէսոր Դը Ռօբերտի կարդաց ողջոյնի հեռագիրներ՝ ուղարկված Բէրտլօյի, Մոսկվայի համալսարանի եւ գիւղատնտեսական ինստիտուտի ուսանողների, զեմստվօյի վիճակագրական կոմիտէի անդամների եւ Բաժէնով, Կարէեվ, Կարիշեվ պրօֆէսորների կողմից: Ապա Դը Ռօբերտի կարդաց իր փիլիսոփայութեան կուրսի առաջին դասախօսութիւնը: Բացի նրանից դասախօսութիւններ պէտք է կարդան նաեւ Զուպրօվ, Միլիւկօվ, Էրիսման, Բոնէ եւ Լակուր պրօֆէսորները:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

7 Նոյեմբերի

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Ռուսաց դեսպան կոմս Կասսինի այցելութիւն տուեց աւագ-քարտուղար Գէյին: Դեսպանին յանձնված էր յայտնել Նորին Մեծութեան բարեկամական զգացմունքները դէպի Միացեալ-Նահանգները: Բացի սրանից դեսպանը անձամբ կը հաղորդէ Նախագահ Րուզվէլտին Նորին Մեծութեան կողմից խորին ցաւակցութիւն Մակ-Կինլէյի մահվան առիթով:

ԼՕՆԴՕՆ: Կէմպբէլ—Բաններման երէկ Պլիմուտում ճառ արտասանեց, որի մէջ յայտնեց, թէ Ջէմսօնի արշաւանքը երբէք տեղի չէր ունենայ, եթէ կառավարութեան ղեկը ազատամիտների ձեռքին լինէր: Նա չէ հաւատում, թէ դաւադրութիւն է սարքված եղել անգլիացիներին արտաքսելու նպատակով. նա կարծում է, որ այդ բոլորը յետոյ է հնարված՝ թուլահոգիներին հանգստացնելու եւ Անգլիայում պաշտօնական անձերին լռեցնել տալու համար: Ճառախօսը առարկում է այն բանի դէմ, որ նա երբ եւ իցէ ասած լինի մի խօսք, որ ամենախորամիտ անձինքն անգամ կարողանային ընդունել, որպէս բօէրների քաջալերութիւն. Նա միայն մատնացոյց է արել եւ անում է գործողութեան այն անմիտ եղանակի վրա, որով կառավարութիւնը վերաբերվում է բօէրական հարցին: Կէմպբէլ-Բաններման ապա բացատրում է, որ Անգլիային այժմ սպառնացող վտանգը չէ կարող հեռացնվել մինչ այն ժամանակ, քանի որ դաղթականութիւնների մինիստրութեան գլուխ կանգնած է Ջեմբէրլէն եւ Միլնէր գտնվում է Պրետօրիայում: Վերջում ճառախօսը կարծիք յայտնեց, որ Անգլիան պարտաւոր է, կռիւը եւ պատերազմական գործողութիւնները յամառութեամբ շարունակելու հետ միասին, հանդէս գալ խաղաղութեան որոշ եւ ընդունելի առաջարկութիւններով:

8 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Յայտարարված է, որ Կ. Պոլիս եւ Լիվէրպուլ քաղաքները նոյեմբերի 6-ից համարվում են ժանտախտի կողմից բարեյաջող:—Ներքին գործերի մինիստրը, Եկատերինօսլավի նահանգապետի կողմից հոկտեմբերի 19-ին նրան ներկայացրած տեղեկութիւնների հիման վրա, Եկատերինօսլավի նահանգի Սլավեանօսերբսկի գաւառը յայտարարում է ուտելիքի պաշարեղէնի կողմից անբարեյաջող:

ՕԴԷՍԱ: Զէմստվօն որոշեց 12,000 րուբլի նշանակել գաւառում տարափոխիկ հիւանդութիւն երեւալու դէպքում՝ նրա դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

ԼՕՆԴՕՆ: Մի ոմն Մարրիտ նամակին, որ ուղարկված էր Ջէմբէրլէնին եւ որի մէջ նա խորհուրդ էր տալիս փորձել ցրելու այն դըժգոհութիւնը, որ նրա վերջին ճառը յարուցել էր գերմանական ժողովրդի որոշ շրջաններում, Ջէմբէրլէն հրամայեց պատասխանել իր քարտուղարի միջոցով, թէ այդ արուեստական ագիտացիան Գերմանիայում ծագել է լոկ թիւրիմացութիւնից միայն, թէ նա, իր կողմից, մինչեւ անգամ չէ էլ մտածում ուշադրութիւն դարձնել այդ բանի վրա, բայց դրա հետ միասին կը ցանկանար ապացուցանել, որ ոչ մի հոգի բարեմիտ գերմանացիներից չէր կարող իրան վիրաւորված համարել նրա ճառի մէջ եղած խօսքերից, որոնցով բրիտանական իշխանութիւնների վարմունքը Տրանսվաալում արդարացնվում էր ուրիշ ազգերի նոյն պայմաններում ցոյց տուած վարմունքի յիշատակութեամբ:

ԼՕՆԴՕՆ: Լօնդօնի մաքսային իշխանութիւնները բռնեցին մի շոգենաւ, որ անցեալ չորեքշաբթի օրը պէտք է զբօսանքի տանէր վերցրած ճանապարհորդներին: Որոշ հանգամանքներ, այսինքն այն, որ շոգենաւը ունէր էլէքտրական րէֆլէկտօրներ, կասկած յարուցեցին: Ասում են, թէ մաքսային ատրճանաւորները գտել են 4 թնդանօթ, ածուխ եւ ռելսեր: Պաշարեղէնի մէջ կային մսի կոնսերվներ, պաքսիմաթ եւ այլ առարկաներ, որոնք բոլորովին հարկաւոր չեն զբօսանք կատարող շոգենաւի համար: Շոգենաւը այնպէս էր շինված, որ կարող էր տեղաւորել 500-ից մինչեւ 600 մարդ: Հաւատացնում են, թէ ատրճանաւորները ապացուցել են, որ այդ շոգենաւը, որ գրված էր Էբէրդինի նաւահանգստի նաւերի թւում, պէտք է ուղեւորվէր Համբուրգ: Ինչպէս ասում են, շկիպէրը հրաման էր ստացել փակ ծրարով:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ: Առեւտրական պալատում տեղի ունեցած հացկերոյթի ժամանակ աւագ քարտուղար Գէյ, խօսելով Միացեալ-Նահանգների քաղաքականութեան մասին, մատնացոյց արեց, որ Մօնրօէի վարդապետութիւնը Ամերիկայի քաղաքականութեան հիմնաքարն է, բայց եւ այնպէս յայտնեց, որ Միացեալ-Նահանգները չեն ձգտում երկիրներ գրաւել Հարաւային Ամերիկայում: Բացատրելով փոխադարձ պայմանագրութիւնների քաղաքականութեան էութիւնը, ճառախօսը վերջում ասաց, թէ Ամերիկան ձգտում է գրաւել բոլոր պետութիւնների բարեկամութիւնը եւ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր ազգերի հետ: Իր հզօրութեան գիտակցութիւնը երբէք չի դրդի Ամերիկային խստութեամբ վարվել ուրիշ որ եւ է ազգի հետ միայն նրա համար, որ նա թոյլ է: Միւս կողմից անբարեխիղճ քննադատութեան երկիւղը չի ստիպի Ամերիկային սպառնական կամ վիրաւորական դիրք բռնել դէպի մեծ պետութիւններից որ եւ է մէկը նրա համար, որ նա ուժեղ է:

ՀԱԱԳԱ: «Րէյտէրի գործակալութիւնը իմացել է, որ միջազգային միջնորդ դատարանի գործադիր խորհուրդը այսօրվայ նիստի մէջ իրան հեղինակաւոր չը համարեց ընթացք տալու բօէրների առաջարկութեան՝ հարաւ-աֆրիկական հարցի մէջ միջամտութիւն գործելու վերաբերմամբ:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ: Կովկասեան գաղթականների մի խումբ, որ վերադարձել է Թիւրքիայից, պատմում է անբարեյաջող տեղերի մասին նոր տեղերում:

ՏԱՄԲՕՎ: Նոյեմբերի 4-ի գիշերը, Սօկօլսկի գիւղում, որ մօտ է Լիպեցկին, կատարված է զարհուրելի եղեռնագործութիւն. սպանված է մի սենեակում միատեղ քնած ընտանիք, որը բաղկացած էր ծերունի մօրից, 24 տարեկան որդուց եւ երկու հարանացու աղջիկներից: Նպատակը կողոպուտն է: Լուրեր են պտտում, թէ ոճիրը գործել է տաժանակիր աշխատանքից փախած կալանաւոր Զերնիկօվ: Դատաստանական հետախուզութիւնը կատարվում է եռանդով:

ՊԱՐԻԶ: Ֆրանսիական դեսպան Կօնստան ճանապարհ ընկաւ Կ. Պօլիս:

ԼՕՆԴՕՆ: Ասում են, թէ զինուորական մինիստրութիւնը վճռել է աւելացնել զօրքերի թիւը: Անկանոն զօրքի շատ նոր բատալիօններ են կազմակերպվում Անգլիայում եւ Շոտլանդիայում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ

ԲՈՒԺԱՍԵՆԵԱԿ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. ժամանակակէս
ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Լեւոն Կարապետեան

Դարմանում է ատամներ, չինում է պլօմբներ, ոսկէ պսակներ արմատների վրա նստացնելու եւ կեղծ ատամներ ոսկէ եւ կաուչուկէ պլատինկաների վրա:

Ընդունում է հիւանդներ ժամը 9-ից առաւօտեան մինչեւ ժամը 7 երեկոյեան:

Սօլօլակսկայա փողոցի վրա, տուն Միրզոեվի № 6. 15—30

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ
գրախանութումն է
միմիայն վաճառվում
Հայկական Տպագրութիւն
ԼԷՕՒ

Գրախանութը գնում է հին հայոց լրագիրներ, ամսագիրներ եւ հանդէսներ:

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская, № 11. 9—10

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ: Մեծ սրկլիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ սիրուցնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մաշերը, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն: Այդ գները չափաւոր են. մեծ օրուակը, սրկլիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակօվի դեղատներում: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 96—100

Ցուցահանդէսի շուտով փակվելու պատճառով

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԲՈՅՍԵՐ

«Ռօկվէլ» պարտիզպանական ֆիրմայի, մեծ զիջումով: 1—2

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ
ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Ատրպետի.—«Խեւ Կարապետ», «Քօռ Եղիկ», «Շրնոյ», «Ժառանգներ», «Բէրայի Առաքելը», «Թոլումբաջիներ»: Բժ. Ա. Բուղուղեանի առողջապահական բրօշիւրներից. — «Սիֆիլիս», «Վեներական ախտեր», «Մարմնամարզութիւն», «Ո՞վ է յանցաւորը», «Առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ», «Կարիք եւ Բարեգործութիւն», «Մանկավարժական համառօտ զրոյցներ», «Ժառանգութիւն եւ դաստիարակութիւն», «Մարմնամարզութիւն» (25 պատկերներ): Տիկին Խաթխեանի աշխատութիւններից.—«Փեսայ որսողներ», «Նոր ճանապարհի վրա», «Հեղինէ»: Շանթի աշխատութիւններից—«Երազ օրեր», «Վերժին», «Դարձ» եւ «Դերասանուհին»: Ժողովրդական գրքերից.—«Կօլումբոսի առաջին օրերը», «Մեծագործութիւն», «Խելագարի յիշատակարանը», «Պլատ Սկրուջը», «Օրլէանի կոյսը», «Տաճիկ փաշա», «Հայր Դամիան Վայստէրի կեանքը», «Ղայթմազենց Միքէլը», «Դրօշակ» եւ այլն: Գումարով գնողներին զիջում կը լինի: Ցանկացողներին կարող ենք վերադիրով ուղարկել:

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну, Лорисъ.-Меликовская, № 11. 1—2

Մամուլի տակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրօնական գրավաճառանոցում

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ

„ՆԱՄՈՒՍ“

վէպի երկրորդ տպագրութիւնը: Գ 1 ր.

Նոյն գրատանը վաճառվում են Շիրվանզադէի եւ հետեւեալ աշխատութիւնները.—«Քաօս», վէպ, 1 ր. 50 կ. «Արսէն Դիմաքսեան» (սակաւ.) գ. 1 ր. 50 կ., «Ցաւագարը»—գ. 50 կ., «Զուր յոյսեր» վէպ—գ. 1 ր., «Վէպիկներ»—գ. 40 կ. եւ «Կրակ»—գ. 30 կ.: Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում:

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (Ե.) 10—10

Մամուլի տակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրօնական գրավաճառանոցում, ընտիր թղթի վրա, շքեղ հրատարակութեամբ

Գ. Սունդուկեանի

ՊԷՊՕ

Կօմէդիա երեք արար. երկր. տպագ. ուղղած գինը 50 կ.:

Նոյն գրատանը վաճառվում են հեղինակի եւ հետեւեալ աշխատութիւնները—

«Գիշերվայ սաբրը խէր է», կատակ. մէկ արարուածով, երկր. տպ. ուղղած, գ. 30 կ.:

«Օսկան Պետրովիչը էն կինքումը», կատ. 1 արար. գ. 30 կ.:

«Ամուսիններ», կօմէդիա հինգ արար. երկր. տպագր. ուղղած. գ. 1 ր.:

Խաթաբալա», կօմէդիա 3 արար. 40 կ.

«Քանդած օջախ», կօմէդիա 3 արար. 50 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (Կ.) 5—10

ՈՍԿԵԳՈՅՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

ՄԵՂՐ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ՄԵՂՈՒԱՆՈՑԻՑ

Ծախվում է Լերմօնտօվսկայա փողոցում, Տէր-Միքայէլեանի № 3 տանը, Արտա-Արգոսկայա հրապարակի մօտ, մուտքը գաւթից. բարձրանալ ձախակողմեան վերնայարկը:

Մեղրի պուդը—9 րուբլի, ֆունտը—25 կոպէկ:

ԵՐԿՐԱՉԱՓ-ԻՆԺԵՆԷՐ

Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գեօդեզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքեցնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանօնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածների կարգաւորութեան յատակագծի վրա գնահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն:

ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նօմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում: 23—100

ՄԻ ԴՊՐՈՑԱԻԱՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ցանկանում է պարապել պատրաստական դասարանների աշակերտների հետ բոլոր առարկաներից՝ իբրեւ րէպէտիտօր: Ստանձնում է նոյնպէս այլ եւ այլ ժամանակաւոր յանձնարարութիւններ—արտագրութիւն, արտագրութիւն եւ այլն:

Հասցէն հարցնել էժանագին գրադարանում: 2—5

Լոյս տեսան

Մ ՁՄՇԿԵԱՆԻ

«Մոցի», Սեզանի», «Պատի» եւ «Армянскій Календарь»

1902թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Աւելի չքեղացրած եւ հարստացրած «ՊԱՏԻՆԸ» 40 ԿՈՊ.

Միւսները սովորական գներով

Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Զմշկեան (Ե. Հ.) 6—15

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐԹՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առաւօտեան ժամը 12—2
Երեկոյեան ժամը 5—6

Սօլօլակ, Բեբուտովսկայա փողոց, տ. Արարատեանի, № 41: 1—10

ԲԺԻՇԿ ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏԸ

Ցանձնված է Թիֆլիսում Կենտրօնական գրավաճառանոցին,

ուր հրաւիրվում են դիմել ցանկացողները

ՆՈՐԵՐՍ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ՝

«Մարմնամարզութիւն» (25 պատկերով)—գինն է 20 կոպ., «Մարմնամարզութեան աղիւսակպատկերներ»—գ. 10 կ., «Ժառանգականութիւն եւ դաստիարակութիւն»—գ. 15 կ. եւ «Մանկավարժական համառօտ զրոյցներ»—գ. 15 կ. նաեւ միւս աշխատութիւնները.—«Առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ»—գ. 10 կ., «Գեղձախտ—զօլօտուխա»—գ. 10 կ., «Ո՞վ է յանցաւորը»—գ. 15 կ., «Սիֆիլիս»—10 կոպ., «Մեր նեարդերը»—10 կ. եւ «Վեներական ախտեր»—գ. 5 կոպ.:

Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում:

Դիմել՝ Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю. 8—10

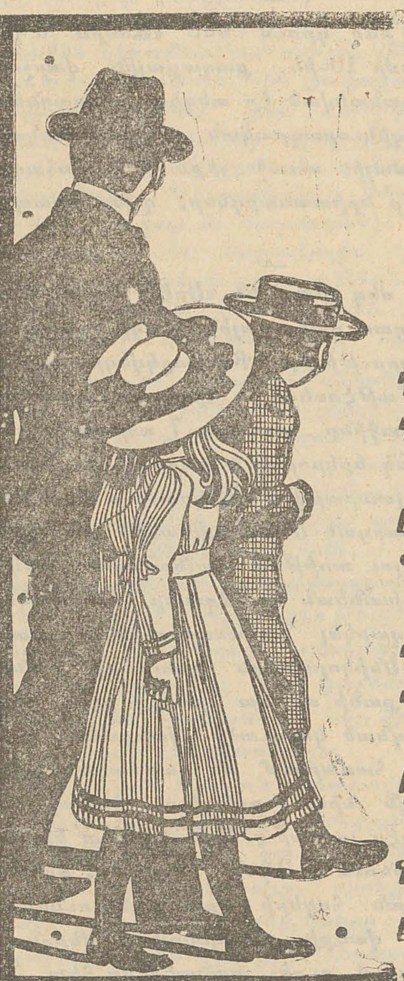

Կօնֆէտի եւ Շօկօլադի գործարան

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Առաջարկում է լԹարմ կարամէլ մրգեղէնից, մօնպանսէ, մարմելադ, պաստիլա, զէֆիր եւ այլն:

Պատուէրներով դիմել գործարան. Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն, տելէֆօն № 362.

Սեփական գործարանական խանութը գտնվում է Մէյդանում, եղբ. Հէջուբեանների տանը, տելէֆօն № 772.

Մեր ապրանքները ծախվում են բոլոր կօլօնիական խանութներում:

Բագուի եւ Բագուի գաւառի համար ներկայացուցիչ է Նիկ. Սամարչեանց, Միքայէլեան փող., տ. Աշումեանի: 87—100

Բժիշկների եւ կլինիկաների բազմաթիւ փորձերը

ցոյց են տուել, որ

„ՍՈՄԱՏՕԶԱՆ“

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԵՒ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ՄԻՋՈՑՆ Է

արիւնպակասութեան, թուլութեան, ջղային հիւանդութիւնների և առհասարակ բոլոր տեսակ ուժասպառ անող հիւանդութիւնների դէմ: ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ ԵՒ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒՄ: Սոմատօզայի ներգործութեան նկարագրութիւնը և բազմաթիւ բժիշկների յայտնած կարծիքները նրա մասին, առաջին պահանջով, ձրիաբար ուղարկում է

ՖՐԻԴ. ԲԱՅԷՐ եւ ԸՆԿ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

(Москва, Старая площадь, домъ Армандъ. Фрид. Байеръ и К°.)

(03, 31 օգ. 5, 15, 25 սեպ. 3, 13, 23, հոկտ. 2, 12, 22 նոյ. 4, 14, 24 դեկ.) 5—14

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 8 Ноября 1901 г. Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. В.-Ванкская ул.